

Współfinansowany
w ramach programu
Unii Europejskiej Erasmus+

Moduł 3

Jak przeprowadzać
screening:
etyka
i prawo do prywatności

Pytania do narzędzi

Uzyskanie zgody na przeprowadzenie badania przesiewowego

Photo by Van Tay Media on Unsplash

Brak zgody

Podczas zadawania pytań/ badania przesiewowego należy się upewnić, że rozmówca wyraża zgodę na udzielenie odpowiedzi w badaniu, mając na uwadze, że

- ▶ zgoda może być wyrażona w formie niewerbalnej
- i
- ▶ zgody może nie być nawet pomimo podpisania się na formularzu zgody.

Jak można wyrazić zgodę

- ▶ **Domyślnie**

na przykład, jeśli osoba, z którą przeprowadzamy wywiad, odpowiada na zapytanie nie sprzeciwiając się

- ▶ **Wyraźnie**

W takim przypadku zgodę na udział w rozmowie / badaniu przesiewowym można wyrazić:

- ▶ Werbalnie
- ▶ W formie pisemnej, w tym przed zeznaniami lub funkcjonariuszem publicznym.

Jak można wyrazić zgodę

- ▶ Zgoda na rutynowe zadawanie pytań / badanie przesiewowe nie powinna mieć określonej formy, aby można ją było uznać za ważną
- ▶ Sposób uzyskania zgody powinien opierać się na użyteczności: pisemna zgoda może być pomocna w jednoznacznym udowodnieniu, że dana osoba rzeczywiście się zgadza i łatwiej ją zarchiwizować i zachować.

Granice zgody

- zgoda na udzielenie odpowiedzi na pytania, ale
  - nie na ich zapisywanie lub przechowywanie
  - nie na sposób przechowywania lub zarządzania odpowiedziami.

Informacje zebrane (lub tylko usłyszane) podczas badania mogą dotyczyć sytuacji lub przestępstw, które osoba prowadząca wywiad/badanie ma obowiązek – z racji pełnionej roli zawodowej – zgłosić do właściwych służb

Osoba badana powinna być o tym poinformowana.

Zaniechanie tego może ograniczyć jej samostanowienie i/lub prowadzić do kolejnych nadużyć jako kary lub zemsty za ujawnienie przemy.

Kto jest uprawniony do wyrażenia zgody?

Zazwyczaj osoba uczestnicząca w badaniu przesiewowym/rutynowym zapytaniu wyraża zgodę – domyślnie ma do tego zdolność prawną.

- ▶ Może to nie mieć miejsca, gdy dana osoba jest niezdolna do czynności prawnych (np. ubezwłasnowolniona).
- ▶ Możemy także mieć przypadek osoby, która nie posiada zdolności do czynności prawnych, ale odpowiada na rutynowe pytania / badanie przesiewowe, nie będąc w stanie zrozumieć konsekwencji prawnych swoich słów.
- ▶ Oznacza to, że faktycznie możemy mieć wszystkie odpowiedzi na pytania / screening, ale – z etycznego i prawnego punktu widzenia – odpowiedzi te zostały zebrane z nadużyciem (braku) zdolności osoby starszej.

Kto jest uprawniony do wyrażenia zgody?

Opiekun

- inny podmiot zastępujący lub wspierający osobę niezdolną, aby umożliwić jej podjęcie prawnie ważnego czynu
- Zakres uprawnień opiekuna zależy od prawa lub przepisu sądowego, który go powołał.
- Osoba prowadząca badanie przesiewowe powinna sprawdzić, jakie uprawnienia posiada opiekun – czy może wyrazić zgodę na udział w badaniu lub czy osoba starsza może to zrobić samodzielnie.

Opiekun i osoba badana

- Opiekun może być wyznaczony do podejmowania pewnych decyzji wspólnie z podopiecznym – osobą ubezwłasnowolnioną.

Opiekun, osoba badana i sędzia

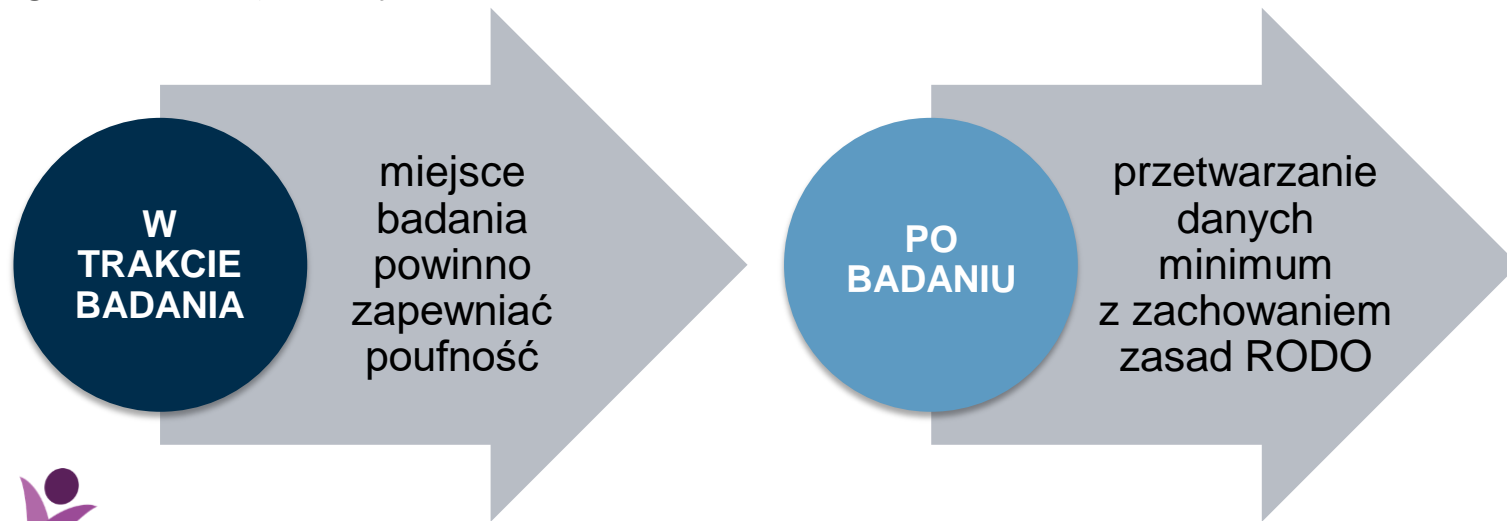
- może zaistnieć sytuacja, w której niektóre czynności muszą być wykonane przez opiekuna, ale tylko za specjalnym upoważnieniem sędziego (gdy są istotne konsekwencje dla osoby starszej z ekonomicznego lub prawnego punktu widzenia).

Prawo do prywatności

Photo by Luke van Zyl on Unsplash

Prawo do prywatności jako ochrona danych

Ze względu na charakterystykę i wrażliwość informacji, które można zebrać w ramach badania przesiewowego i konsekwencje, które mogą z tego wyniknąć, konieczne jest, aby informacje te były poufne i dostępne tylko dla ograniczonej liczby osób.

Prawo do prywatności = prawo do życia prywatnego

Zgodnie z art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka osoby mają prawo do życia prywatnego – życia w jak największym stopniu pozbawionego zewnętrznych ingerencji (prawo do pozostawienia w spokoju), a także prawo do samostanowienia nawet w odniesieniu do sytuacji dotyczącej własnej integralności fizycznej.

W tym kontekście samostanowienie oznacza zgodę na udział w screeningu.

Prawo do wstrzymania i wycofania się z badania przesiewowego

- ▶ Osoba, która wyraziła zgodę na badanie przesiewowe, powinna zawsze mieć możliwość zawieszenia zgody, cofnięcia jej lub ograniczenia do określonych informacji lub zabiegów.
- ▶ Fakt otrzymania zgody na zadanie pytań nie powinien sugerować osobie przeprowadzającej wywiad, że nie będzie ona modyfikowana.
- ▶ Jedyną granicą tego bezwzględnego wyrażenia zgody jest **obowiązek zgłoszenia faktu popełnienia aktu przemocy**, do którego zobowiązani są prawem niektórzy specjaliści.

Prawo do wstrzymania i wycofania się z badania przesiewowego

Aby umożliwić osobie samostanowienie w odniesieniu do wyników przeprowadzanego screeningu – odpowiedzi, których udzieli (na przykład tych odnoszących się do przestępstwa podlegającego obowiązkowemu zgłoszeniu), **osoba przeprowadzająca wywiad musi powiedzieć osobie badanej o swoim obowiązku zgłoszenia ewentualnych ujawnionych faktów przemocy.**

Jak zapytać o zgodę na badanie?

Chciał(a)bym zadać Panu/Pani kilka pytań. / Czy mogę zadać Panu/Pani kilka pytań dotyczących Pana/Pani sytuacji?

- ▶ *Na jaką pomoc/ na jakie wsparcie może Pan/i liczyć?*
- ▶ *Jak sobie Pan/i radzi w życiu?*

Proszę pamiętać, że jeśli uznam, że grozi Panu/Pani niebezpieczeństwo, być może będę musiał(a) powiadomić o tym inne instytucje.

Jeśli powie mi Pan/i coś, co będzie miało znamiona przestępstwa, być może będę musiał/a zgłosić to dalej.

Jak zapytać o zgodę na badanie?

W EMC zwracamy uwagę na dobre samopoczucie (starszych) pacjentów. Dlatego chciałbym Panią/Pana zapytać o sytuację, których doświadczają niektóre dorosłe osoby

lub

Chciał(a)bym zapytać Pana/Panią o rzeczy, które mogą się zdarzyć w życiu każdej (starszej) osoby. Naszym głównym celem jest zapewnienie bezpieczeństwa starszym pacjentom/podopiecznym.

Jak zapytać o zgodę na badanie?

Wszystkim pacjentom zadajemy te same pytania, ponieważ ci, którzy doświadczyli nadużyć, nie zawsze mogą zgłosić to z własnej inicjatywy. Pytając, staramy się, aby było łatwiej to powiedzieć.

Daj pacjentowi pozytywną informację zwrotną, gdy odpowie:

Dziękuję za odpowiedzi na pytania, chociaż rozumiem, że czasami może być trudno omawiać takie sprawy.

ZGODA NA UDZIAŁ W BADANIU PRZESIEWOWYM

Badanie przesiewowe prowadzone jest w ramach projektu "SAVE Badania przesiewowe wykrywające potencjalne ofiary przemocy wśród osób starszych" dofinansowanego przez Komisję Europejską w ramach programu Erasmus Plus.

Wywiad / Ankieta przeprowadzany/a jest wśród wszystkich osób/pacjentów w wieku od 65 lat w okresie od kwietnia 2022 do sierpnia 2022.

Swoim podpisem potwierdzam, że:

1. Badanie zostało mi opisane w taki sposób, że rozumiem jego cel.
2. Otrzymałem/łam odpowiedź na wszystkie moje pytania dotyczące badania.
3. Wiem, że mam prawo odmówić wzięcia udziału w wywiadzie/ankiecie.
4. Moja odmowa udziału w badaniu nie ma żadnego wpływu na moje leczenie.
5. Poinformowano mnie, że wszelkie informacje, które przekażę podczas badania, będą traktowane jako poufne: moje imię i nazwisko ani żadna inna informacja, która mnie identyfikuje, nie zostanie wykorzystana w podsumowaniu badań.
6. Zgadzam się, aby moje słowa zostały użyte w formie cytatów w raporcie końcowym. W takim przypadku nie zostaną podane żadne informacje, które mogłyby mnie zidentyfikować.

**Zapoznałem się powyższym formularzem i rozumiem jego treść.
Wyrażam zgodę na udział w badaniu przesiewowym.**

IMIĘ I NAZWISKO (drukowanymi literami)	PODPIS	DATA

Zapoznałem się powyższym formularzem i rozumiem jego treść.
Wyrażam zgodę na udział w badaniu przesiewowym.

IMIĘ I NAZWISKO (drukowanymi literami)	PODPIS	DATA
--	---------------	-------------

Zgadzam się, aby moje słowa zostały użyte jako cytaty w raporcie końcowym bez możliwości zidentyfikowania mojej osoby.

TAK

NIE

Zgadzam się na późniejszy kontakt ze mną w razie potrzeby.

TAK, moje dane kontaktowe: _____

NIE

Osoba przyjmująca zgodę:

Omówiłem/łam badanie z ww. osobą w taki sposób, aby zrozumiała jego cel. Uważam, że ww. osoba zrozumiał/a, co powiedziałem/łam i zgadza się na udział w badaniu.

IMIĘ I NAZWISKO	EMC Szpital Geriatryczny STANOWISKO	PODPIS	DATA
------------------------	--	---------------	-------------

3

Przeprowadzania badania przesiewowego

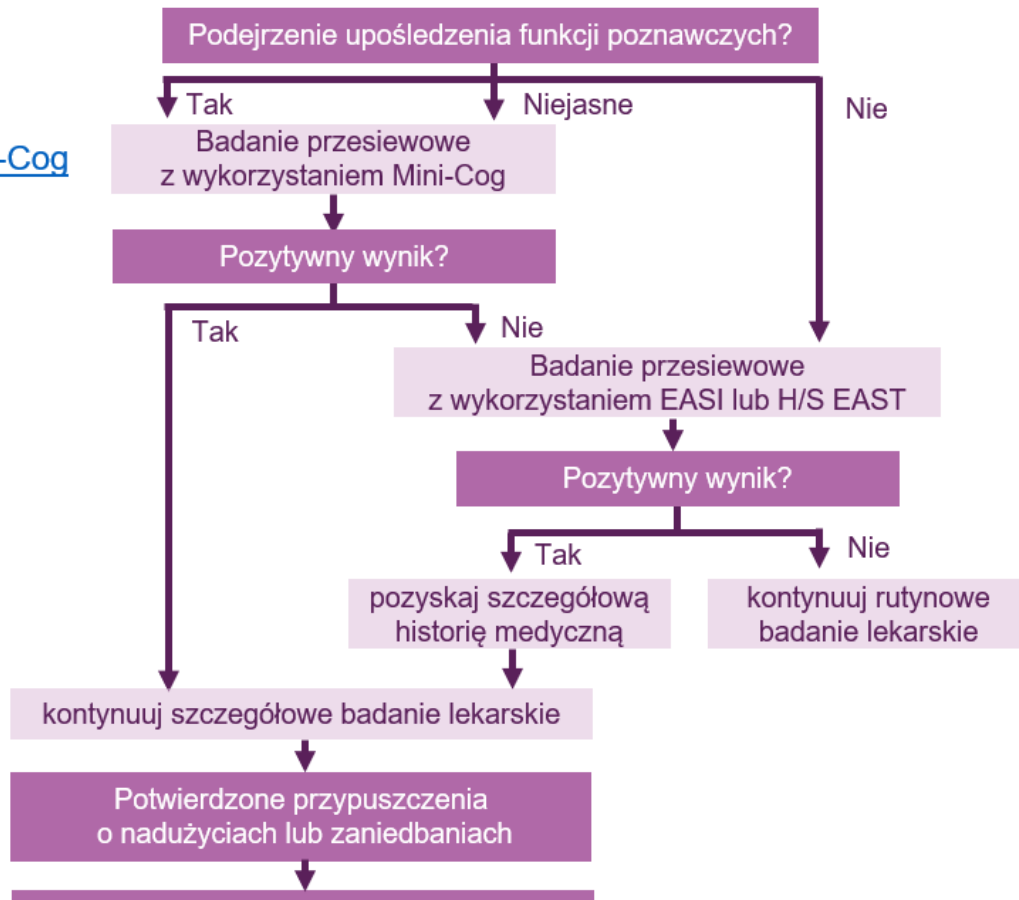

Photo by Hannah Olinger on Unsplash

Algorytm postępowania w badaniach przesiewowych dot. przemocy wobec osób starszych

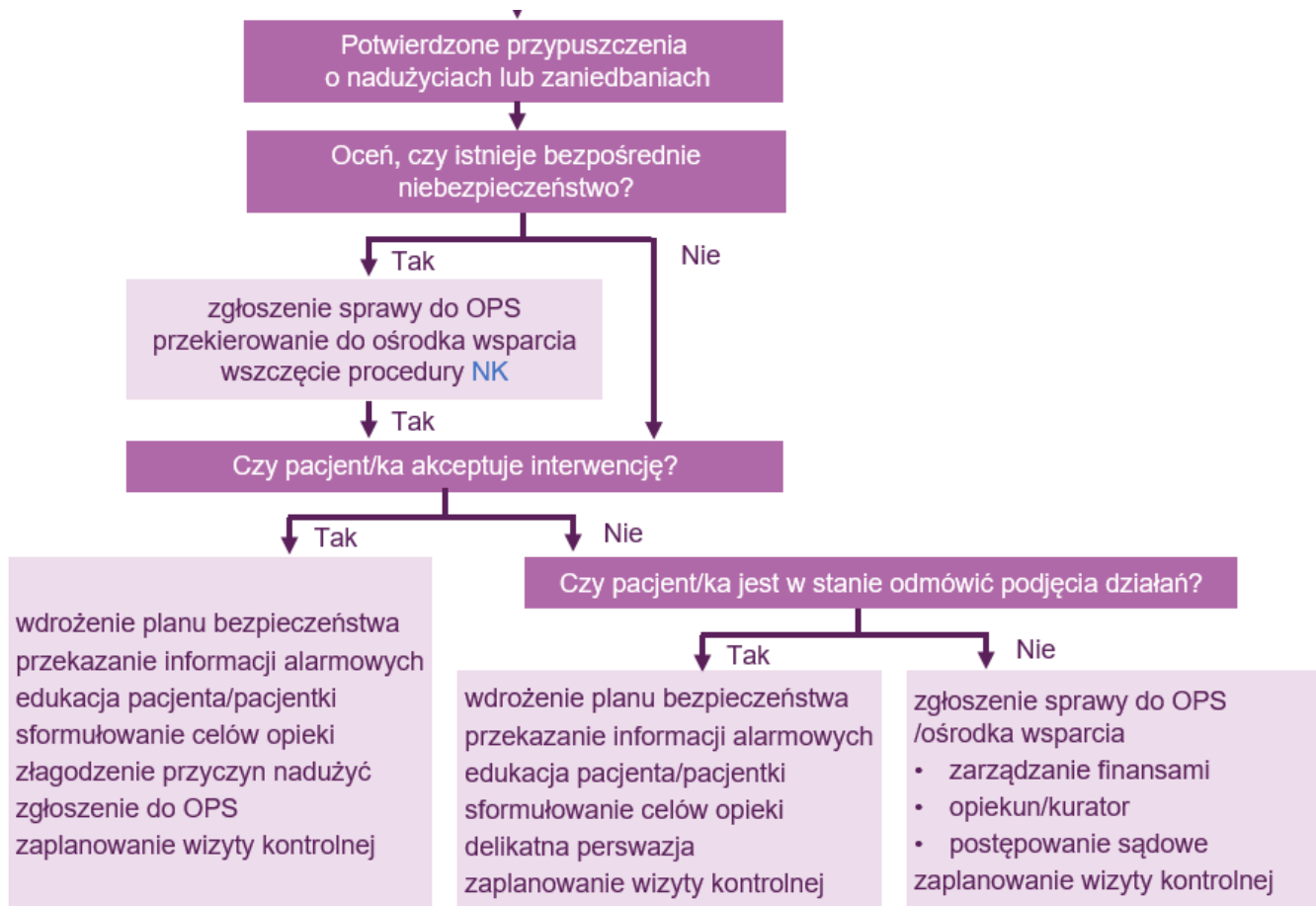
Hoover & Polson, 2014

Mini-Cog

Algorytm postępowania w badaniach przesiewowych dot. przemocy wobec osób starszych

Hoover & Polson, 2014

Zapisywanie wyników

Badania przesiewowe/rutynowe zadawanie pytań można przeprowadzić:

- ▶ ustnie, bez dokumentowania tego
- ▶ ustnie, ale z udokumentowaniem na piśmie przez osobę prowadzącą wywiad
- ▶ pisemnie – wypełnienie kwestionariusza przez rozmówcę
- ▶ w formie nagrania audio lub audio-wideo.

Wybór sposobu wykonania badania powinien być podyktowany wyważeniem celu zadawania pytań, a także rekomendowaną metodą przeprowadzania badania z wykorzystaniem danego narzędzia (z wykorzystaniem sposobu jego walidacji).

Uwaga: zawsze należy zapoznać się z RODO i innymi krajowymi przepisami dotyczącymi przechowywania danych i ich przetwarzania.

A może taki formularz
byłby wygodniejszy
w wersji online?

**Informacje ogólne, które należy zapisać dla wszystkich pacjentów/osób w wieku 65 lat lub starszych
(zarówno dla tych, którzy odmówili jak i dla tych, którzy zgodzili się na udział w badaniu)**

Miejsce wypełnienia formularza	☐ Szpital / Izba przyjęć ☐ POZ ☐ Fizjoterapia / Rehabilitacja ☐ Dom Opieki ☐ Dzienny Dom Opieki Medycznej ☐ Pracownik socjalny ☐ SOR ☐ Inne miejsce: .....
Płeć	☐ Mężczyzna ☐ Kobieta ☐ Inna
Wiek	☐ 65-74 ☐ 75-84 ☐ 85+
Czy dana osoba była sama czy z krewnym/opiekunem podczas badania przesiewowego?	☐ w obecności krewnego lub opiekuna ☐ w odosobnieniu, w otoczeniu zapewniającym prywatność
Zamieszkiwanie	☐ Samodzielne ☐ Z partnerem/mężem lub żoną ☐ Zamieszkuje z kimś innym. Z kim? .....

Rozpoznane urazy/objawy	☐ Urazy fizyczne. Jakie? .... ☐ Oznaki psychiczne. Jakiego rodzaju? .... ☐ Oznaki behawioralne (np. pobudzenie). Jakie? ....
Opieka kontrolna (Gdzie skierowaliśmy pacjenta po badaniu przesiewowym)	
Osoba odmówiła udziału w badaniu	Powody:
Osoba odmówiła wywiadu /badania kontrolnego	Powody:
Nie było możliwości zadawania pytań	Powody (na przykład osoba była zbyt zmęczona):

Doświadczenie osoby biorącej udział w wywiadzie dotyczącym potencjalnych nadużyć

1. Jaki czuł/a się Pan/i- podczas pytania o możliwe przypadki przemocy? Dosłowna odpowiedź osoby badanej jej słowami:

	Istotne / ważne	Nieistotne	Trudno powiedzieć
2. Jak ważne w Pana/Pani opinii jest pytanie osób 65+ o ewentualne przypadki przemocy?			

Dosłowna odpowiedź osoby badanej jej słowami:

	Nie	Tak	Trudno powiedzieć
3. Czy uważa Pan/i, że powinniśmy pytać wszystkie osoby 65+ o nadużycia?			

Dosłowna odpowiedź osoby badanej jej słowami:

---

4. Jak doświadczył/a Pan/i okresu pandemii? (Niepewność, strach, samotność, brak efektu?)

Dosłowna odpowiedź osoby badanej jej słowami:

Inne informacje zwrotne od pacjenta/osoby badanej:

Pytania zamknięte

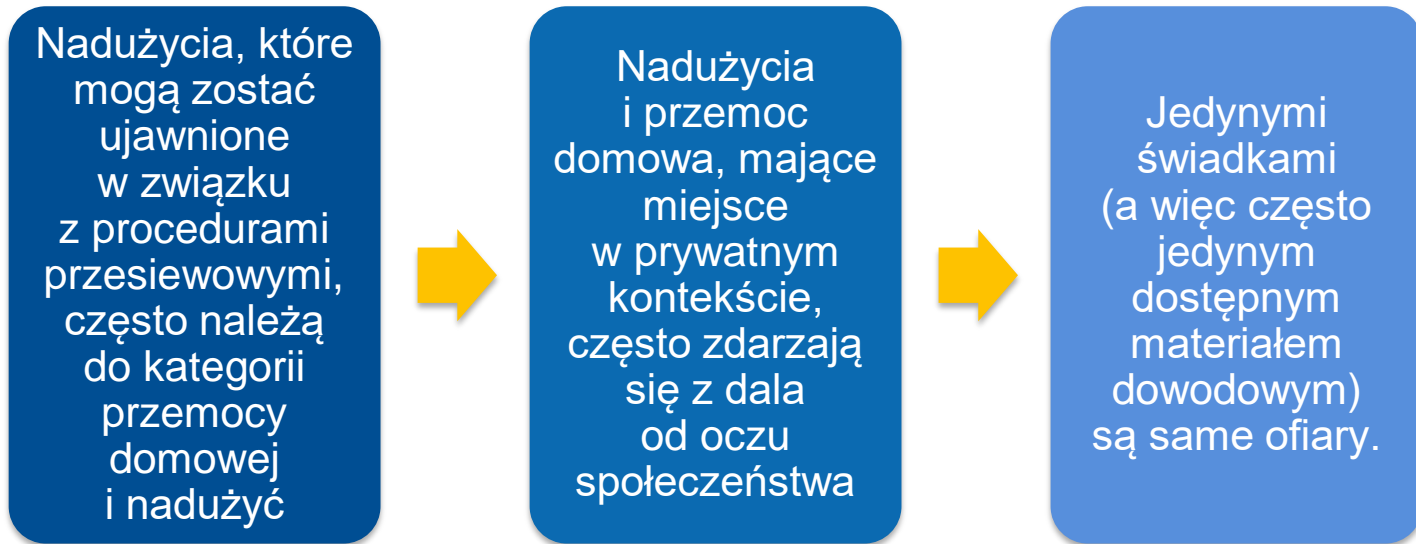
PLUSY

- a) Bardziej praktyczne do zastosowania
- b) Bardziej efektywne (w tym czasowo)

MINUSY

- mniej cechujące osobę, z którą przeprowadzono wywiad, a zatem prawdopodobnie mniej autentyczne
- łatwiej popełnić błąd (choć prawdopodobnie zrobiony w dobrej wierze) zadawania złożonego pytania, co implikuje pewne założenia ankietera, a nie osoby, z którą przeprowadza się wywiad
- planowanie i opracowywanie koncepcji powinno być dokładniejsze, rozważne i weryfikowane

Znaczenie wiarygodności

Rodzaje wiarygodności

Sędziowie i prawodawcy ustanowili wiele kryteriów, aby potwierdzić narrację ofiary, gdy jest to jedyny dostępny dowód, a wśród nich m.in.:

- Wiarygodność subiektywna: wiarygodność osoby, która opowiada o wydarzeniu.
- Wiarygodność obiektywna: sama w sobie wiarygodność opowieści, tj. narracja okoliczności musi być spójna sama w sobie.

**Odpowiedzi na pytania zamknięte nie są w stanie „opowiedzieć historii”,
a tym bardziej opowiedzieć wiarygodnej historii:**

Utrudnia to potępienie i represjonowanie zachowań stanowiących nadużycia,
a tym samym są mniejsze możliwości zapobiegania dalszym nadużyciom.

Jak dokumentować przeprowadzenie wywiadu

Jeśli zdarzają się odpowiedzi na postawione pytania otwarte (w wywiadzie pogłębionym)

Dosłownie / Literalnie

by narracja była wiarygodna
aby uniknąć niewiernej narracji

Bez modyfikacji

modyfikacja dokumentu
może mieć charakter
nadużycia lub
fałszerstwa
(kryminalny)

Dokładnie

dokładnie przytaczając
każdą otrzymaną
informację

Archiwizacja odpowiedzi

Wyniki badania należy umieścić na trwałym nośniku, który należy zarchiwizować tak, by można było:

- szybko wykorzystać je do dołączenia do opracowania statystyk, aktu oskarżenia lub udzielenia informacji zwrotnej dla osób badanych
- oddzielić te informacje od innych, dotyczących osoby badanej, skatalogowanych i zabezpieczonych przed dostępem osób trzecich, które mogłyby bezpośrednio lub pośrednio utrudniać ich wykorzystanie.

Potrzeba balansu

Sposobem na zrównoważenie wszystkich tych potrzeb jest dostarczenie na czas **wszystkich tych informacji** starszej osobie, aby mogła ona samostanowić i decydować o sobie.

Nasza grupa docelowa

- 65+
- Kobiety mężczyźni i pozostałe płcie
- Oczywiście kompetentne osoby
- Wynik MMSE ≥ 24
- Mini-Cog $3 \leq$
- Pacjenci POZ, szpitala i fizjoterapii
- Podopieczni DDOM
- Mieszkańcy Domu Opieki

4 Zdobywanie zaufania

Photo by lauren lulu taylor on Unsplash

Zaufanie

- gotowość do bycia podatnym na zagrożenia ze strony innych na podstawie pozytywnych oczekiwań dotyczących intencji i kompetencji drugiej osoby
- pewność, że druga strona transakcji / relacji troszczy się o nas i będzie zachowywać się w sposób korzystny lub przynajmniej dla nas nieszkodliwy
- oczekiwanie, że nasza słabość nie zostanie wykorzystana dla uzyskania władzy, zysku lub przyjemności

Zdobywanie zaufania

- usiądź obok osoby, spędź z nią więcej czasu, mów miękim głosem z szacunkiem, pamiętaj o wydarzeniach życiowych ważnych dla osoby badanej i danych z dostępnych Ci dokumentów, wyrażaj zainteresowanie warunkami życiowymi danej osoby, zrób coś pomocnego
- jasno określ swoje motywacje do pracy z daną osobą, podziel się swoimi osobistymi doświadczeniami – oczywiście w rozsądnym zakresie, minimalnym niezbędnym do nawiązania relacji zaufania.

5 Ćwiczenia

Photo by lauren lulu taylor on Unsplash

Pytania do refleksji w grupach

- Każdy zawód ma swoje własne zasady etyczne. Zapisz, Twoim zdaniem, 2-3 najważniejsze zasady etyczne wykonywanego zawodu.

Pytania do dyskusji na forum

- Czy zasady etyczne Waszego zawodu zwracają uwagę na starzenie się i/lub znęcanie się nad osobami starszymi?
- Jakie zasady są złożone i trudne do przestrzegania w obszarze przemocy wobec osób starszych?

Źródła

Źródła

Behnam Behnia, Trust Development: A Discussion of Three Approaches and a Proposed Alternative, *The British Journal of Social Work*, Volume 38, Issue 7, October 2008, Pages 1425–1441

De Cataldo Neuburger L., *Psicologia della testimonianza e prova testimoniale*, Milano, Giuffrè, 1988

De Leo G., Scalzi M. e Caso L., *La testimonianza. Problemi, metodi e strumenti di valutazione dei testimoni*, Bologna, Il Mulino, 2005

Inbau F.E., Reid J.E., Buckle J.P., Jayne B.C., *Criminal interrogation and confessions*. Aspen, Md, Gaithersburg, 2001

Lipton, J. P. On the psychology of eyewitness testimony. *Journal of Applied Psychology*, 62(1), 90, 197

A photograph of a wooden desk with a white card that says "thanks!" in black cursive, a black marker, and a purple ribbon.

thanks!

Pytania i dyskusja

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein